



# Natuurtoets - soortenbescherming

Zuidpoort Terheijl Noordenveld  
Toetsing Wet natuurbescherming

projectnummer 0436453.100  
definitief revisie 01  
27 februari 2019

# Natuurtoets - soortenbescherming

Zuidpoort Terheijl Noordenveld

Toetsing Wet natuurbescherming

projectnummer 0436453.100

definitief revisie 01

27 februari 2019

## Auteurs

B.P.A.W. Franken

P. de Hoop

## Opdrachtgever

Zuidersma Fourages B.V. / gemeente Noordenveld

Antea Group is aangesloten bij het  
Netwerk Groene Bureaus



*De informatie in voorliggende rapportage is (deels) afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming van BIJ12 worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden.*

datum vrijgave

27-2-19

beschrijving revisie 01

definitief

goedkeuring

S. Hammink

vrijgave

J. Officier

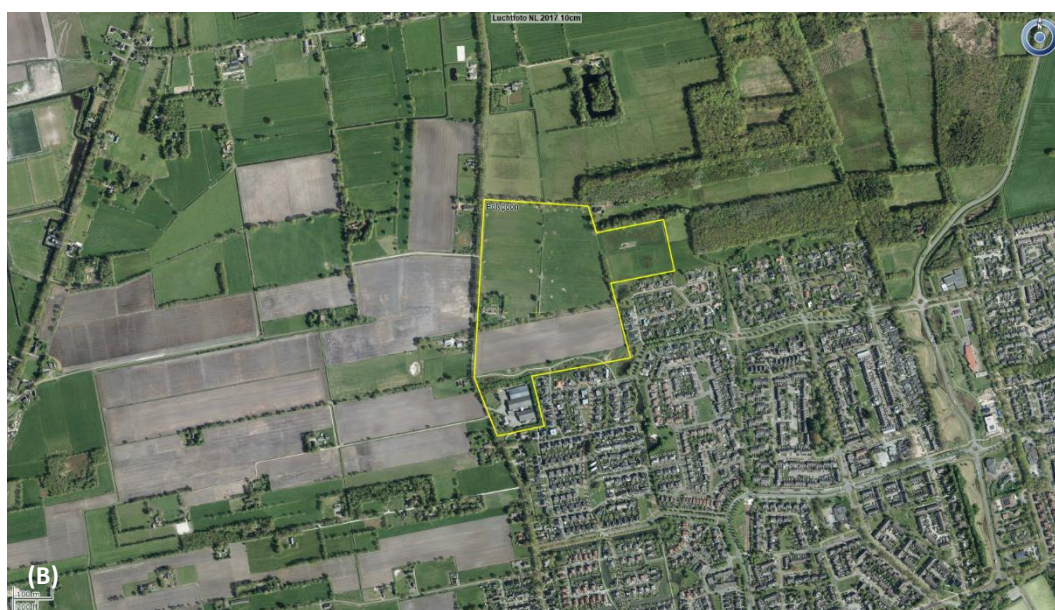


# Inhoudsopgave

Blz.

<b>1</b>	<b>Inleiding</b>	<b>1</b>
1.1	Aanleiding	1
1.2	Projectvoornemen	2
1.3	Doel en onderzoeksvragen	2
1.4	Leeswijzer	3
<b>2</b>	<b>Wettelijk kader Wet natuurbescherming</b>	<b>4</b>
2.1	Algemeen	4
2.2	Soortbescherming	4
<b>3</b>	<b>Methodiek</b>	<b>6</b>
3.1	Algemeen	6
3.2	Bureauonderzoek	6
3.3	Terreinbezoek	7
3.4	Effectbeoordeling en advies vervolgtraject	7
<b>4</b>	<b>Resultaten</b>	<b>8</b>
4.1	Gebiedsbeschrijving	8
4.2	Beschermde soorten	9
4.2.1	Resultaten bureauonderzoek	9
4.2.2	Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen	10
4.2.3	Samenvatting beschermde soorten	16
<b>5</b>	<b>Toetsing</b>	<b>17</b>
5.1	Effectbepaling project	17
5.2	Toetsing effect op beschermde soorten	17
5.2.1	Vogels	17
5.2.2	Zoogdieren	19
5.2.3	Reptielen	21
5.3	Periodes onderzoek	22
<b>6</b>	<b>Bronnen</b>	<b>23</b>

## Bijlage 1: Wettelijk kader - Wet natuurbescherming



Figuur 1: Locatie (A) en begrenzing (B) van het projectgebied (geel omlijnd). Bron: Globespotter, 2018.

## Conclusies en advies

De initiatiefnemer is voornemens om het projectgebied, ten oosten van de weg Scheperij in Terheijl, opnieuw in te richten als landgoed. Hieronder wordt verstaan het verwijderen van een bestaande fouragehandel (behoud van woning/kantoor), het deels slopen van een vervallen, leegstaande boerderij en ombouwen tot een theehuis met stal, het realiseren van een waterberging, aanplanten van bos en aanleggen van paden, het realiseren van 35 woningen en een landhuis.

Het project kan worden uitgevoerd indien de werkzaamheden niet in strijd zijn met de Wet natuurbescherming. Daarom is inzicht gewenst in de aanwezigheid van beschermde soorten binnen de invloedssfeer van het projectgebied en de effecten hierop. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In dit hoofdstuk is het advies gegeven dat voortkomt uit de conclusies van de uitgevoerde Natuurtoets. Tevens wordt aangegeven welke vervolgstappen aan de orde zijn.

### Conclusies: Beschermde soorten

Uit de bureaustudie in combinatie met het terreinbezoek is gebleken dat (leefgebied van) de volgende in het kader van de Wet natuurbescherming beschermde soorten aanwezig zijn en/of mogelijk verwacht worden in het projectgebied:

- Algemene broedvogels (zeer waarschijnlijk nestplaatsen);
- Jaarrond beschermde nesten (mogelijk van huismus en buizerd);
- Aanwezigheid van rust- en verblijfplaatsen van marterachtigen (zeer waarschijnlijk);
- Aanwezigheid van essentiële vliegroutes, rust- en verblijfplaatsen van vleermuizen (mogelijk);
- Aanwezigheid van leefgebied en overwinteringsgebied hazelworm (mogelijk).

In Figuur 2 is de verspreiding van de verwachte en/of de aanwezigheid van de aangetoonde soorten weergegeven.

In Tabel 1 (volgende pagina) is aangegeven welke gevolgen de aanwezigheid van (het leefgebied van) deze soorten heeft voor het voorliggende project. Aangegeven is, of een nader onderzoek nodig is, of er sprake is van een overtreding van de Wet natuurbescherming, of dit middels maatregelen voorkomen kan worden en of bij de uitvoering van het project een ontheffing nodig is. In hoofdstuk 5 van deze Natuurtoets staat de onderbouwing voor de gegeven conclusies.

### Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is een zorgplicht opgenomen. De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. De initiatiefnemer/uitvoerder is verantwoordelijk voor een adequate naleving van de algemene zorgplicht tijdens de uitvoering van de werkzaamheden.



Figuur 2: Locaties (mogelijke) beschermde soorten.

Tabel 1: Overzicht conclusies en vervolgstappen soortbescherming.

Soort (groep)	Essentieel leefgebied in projectgebied?	Nader onderzoek nodig?	Is er sprake van een overtreding?	Is een ontheffing noodzakelijk	Vervolgstappen
Jaarrond beschermd nest buizerd	Mogelijk, onvoldoende duidelijk of nest in gebruik is	Ja, indien verwijderen nest of boom	Afhankelijk van plannen	Indien werkzaamheden dit vereisen	Nader onderzoek conform protocol
Jaarrond beschermde nesten huismus	Mogelijk, rondom fouragehandel en woning	Ja	Ja, wanneer nesten worden verwijderd of bij werkzaamheden in broedseizoen.	Afhankelijk van nader onderzoek	Nader onderzoek conform protocol  <b>Indien nodig ontheffing aanvragen conform protocol.</b>  Werken buiten broedseizoen.
Steenmarter	Mogelijk, in- en rondom leegstaande boerderij	Ja	Mogelijk, indien marter aangetroffen.	Afhankelijk van nader onderzoek	Nader onderzoek conform protocol.  <b>Indien nodig ontheffing aanvragen.</b>
Vleermuizen	Mogelijk, rust- of verblijfplaatsen en vliegroutes	Ja	Ja, indien rust- of verblijfplaatsen of vliegroutes worden verstoord, verwijderd of doorbroken.	Afhankelijk van nader onderzoek	Nader onderzoek conform vleermuisprotocol
Algemene broedvogels	Nee	Nee	Mogelijk verstoring nesten broedende vogels	Nee, indien wordt gewerkt buiten broedseizoen	Werken buiten broedseizoen.
Hazelworm	Mogelijk, leefgebied of overwinteringslocaties	Ja	Mogelijk, wanneer soort wordt aangetroffen	Afhankelijk van nader onderzoek	<b>Nader onderzoek conform protocol</b>

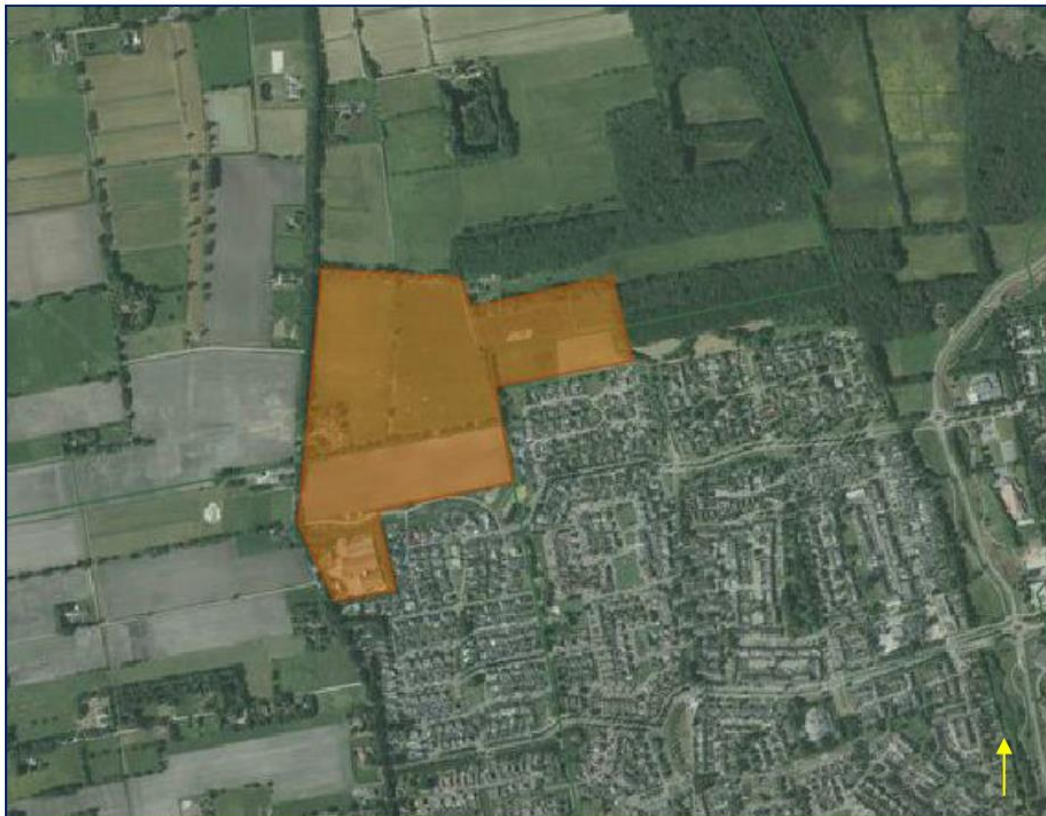
# 1 Inleiding

## 1.1 Aanleiding

Door Antea Group is in november 2018 een natuurtoets uitgevoerd voor de Zuidpoort in Terheijl. Aanleiding voor deze natuurtoets is de voorgenomen herontwikkeling van het gebied. Op het projectgebied wordt een landgoed gerealiseerd met onder andere ambities voor een waterberging, woningen, de sloop van een vervallen, leegstaande boerderij en het verplaatsen van een fouragehandel.

Bij ruimtelijke ingrepen moet rekening worden gehouden met beschermde planten- en diersoorten en met beschermde gebieden. Er dient onderzocht te worden of de geplande ingrepen effect hebben op beschermde soorten (Wet natuurbescherming). Ontwikkelingen mogen niet zonder meer plaatsvinden indien deze negatieve gevolgen hebben op beschermde flora en fauna. In dit kader is inzicht gewenst in de aanwezige natuurwaarden en de mogelijk daarmee samenhangende consequenties. Dit wordt gedaan op basis van een Natuurtoets. In deze rapportage zijn de resultaten van de Natuurtoets in het kader van de soortenbescherming beschreven. Er is geen onderzoek gedaan naar beschermde gebieden.

In Figuur 3 is de ligging van het projectgebied weergegeven.



Figuur 3: Locatie plangebied

## 1.2 Projectvoornemen

De initiatiefnemers zijn voornemens om het projectgebied te ontwikkelen tot een landgoed. Aan de noordoostkant is de intentie een waterberging te realiseren. In het midden van het gebied wil men een woonhuis realiseren. De zuidkant wordt beplant met bos, tevens zullen hier nieuwbouwwoningen worden gerealiseerd. Aan de westkant wordt een vervallen, leegstaande boerderij gesloopt en wordt een theehuis met stal gerealiseerd. Figuur 4 geeft de voorgenomen herontwikkeling weer.



*Figuur 4: Voorgenomen herontwikkeling projectgebied: Realisatie nieuwe woningen (1), bouw nieuw landhuis (2), Transformatie leegstaande boerderij naar theehuis + stal (3), Waterberging (4), en aan te leggen paden (geel). Bron: BA 32.*

## 1.3 Doel en onderzoeksvragen

Het doel van voorliggende Natuurtoets is het opsporen van strijdigheden van de voorgenomen ingreep met de beschermde soorten en het bepalen of hier vervolgonderzoek, of een aanvraag van een ontheffing/vergunning noodzakelijk is.

Om hiertoe te komen worden onder andere de volgende vragen beantwoord:

- Welke in het kader van de Wnb beschermde soorten (en/of vaste rust- en verblijfplaatsen) komen voor in het beïnvloedingsgebied van de voorgenomen activiteit?
- Vinden er als gevolg van de ontwikkeling effecten plaats op deze soorten en worden daarbij verbodsbepalingen overtreden?
- Is het noodzakelijk om mitigerende maatregelen te nemen en welke zijn dit?
- Dient in het kader van de Wnb een ontheffing aangevraagd te worden?

Op bovenstaande vragen wordt in hoofdstuk 4 en 5 een antwoord gegeven (zie ook de leeswijzer).



## 1.4 Leeswijzer

De Natuurtoets is als volgt opgebouwd:

- De Natuurtoets begint met de belangrijkste conclusies gedestilleerd uit de resultaten van voorliggende Natuurtoets;
- Hoofdstuk 1 geeft de aanleiding van de Natuurtoets en het projectvoornemen;
- Hoofdstuk 2 beschrijft beknopt het wettelijk kader;
- Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de methodiek van de Natuurtoets;
- Hoofdstuk 4 beschrijft het gebied en gaat in op de ecologische waarden en de beschermde soorten en gebieden in (de omgeving) van het projectgebied;
- Hoofdstuk 5 toetst de activiteiten aan de natuurwetgeving en het NNN.

## 2 Wettelijk kader Wet natuurbescherming

Dit hoofdstuk beschrijft het wettelijk kader van de soortenbescherming (paragraaf 2.2) relevant voor voorliggende Natuurtoets. Voor de volledigheid wordt in paragraaf 2.1 ook kort ingegaan op de regelgeving voor de gebiedsbescherming.

### 2.1 Algemeen

De Wet natuurbescherming (hierna Wnb) heeft per 1 januari 2017 de Boswet, Flora- en faunawet en de Natuurbeschermingswet 1998 vervangen. De Wnb regelt de bescherming van Natura 2000-gebieden, bescherming van soorten en de bescherming van houtopstanden. In de voorliggende Natuurtoets wordt niet ingegaan op gebiedsbescherming en de bescherming van houtopstanden.

Naast bescherming vanuit de Wnb, zijn er ook gebieden die planologisch beschermd zijn. Het betreft het 'Natuurnetwerk Nederland' (hierna NNN). De bescherming van het NNN verloopt via het ruimtelijke ordeningsrecht (Barro, bestemmingsplannen) en niet via de natuurwetgeving.

### 2.2 Soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. Het gaat om de volgende drie categorieën:

1. soorten van de Vogelrichtlijn;
2. soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
3. 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora').

De verbodsbepalingen en ontheffingsgronden voor de eerste twee categorieën komen rechtstreeks uit de Vogel- en Habitatrichtlijn. De derde categorie vindt zijn oorsprong in de nationale wetgeving. Bij voorliggende toetsing wordt tevens beoordeeld of soorten met jaarrond beschermde nesten aanwezig zijn in het projectgebied. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen jaarrond beschermde nesten (categorie 1 t/m 4) en mogelijk jaarrond beschermde nesten (categorie 5).

#### Soorten van de Vogelrichtlijn

Voor Vogelrichtlijnsoorten is het verboden om in het wild levende vogels te doden of te vangen, opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels te vernielen, te beschadigen, te rapen of nesten van vogels weg te nemen. Daarnaast is het verboden vogels opzettelijk te storen. Dit laatste verbod geldt niet voor een aantal vogelsoorten, indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding en het nest zelf zijn functionaliteit behoudt (zie artikel 3.1 in tekstkader in de bijlage).

#### Soorten van de Habitatrichtlijn

Voor soorten van artikel 3.5 (Habitatrichtlijn, Bern en Bonn) is het eveneens verboden om in het wild levende dieren en planten in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen, opzettelijk eieren van dieren te vernielen of te rapen. Voortplantings- of rustplaatsen mogen niet beschadigd of vernield worden. Daarnaast geldt er een verbod op om planten behorend bij artikel 3.5 te plukken, verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

In tegenstelling tot de Vogelrichtlijnsoorten in artikel 3.1, mogen dieren behorend bij artikel 3.5 niet opzettelijk verstoord worden, ook niet als er geen wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding.

#### **Andere soorten**

Naast de Europees aangewezen beschermde flora en fauna, is er in Nederland ook een Nationale soortenlijst gemaakt die niet gedekt wordt door de Vogel- en Habitatrichtlijn, Verdrag van Bern of Verdrag van Bonn. Deze soorten zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb, zie ook Bijlage 1 tabel B en C van voorliggende rapportage. Voor soorten in bijlage A geldt een verbod op opzettelijk doden of vangen van dieren, opzettelijk beschadigen of vernielen van vaste voortplantings- of rustplaatsen van dieren. Voor soorten in bijlage B geldt een verbod op opzettelijk plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen en ontwortelen van planten. In tegenstelling tot artikel 3.1 en 3.5, is verstoring van deze soorten toegestaan.

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. De grond waarop deze vrijstelling geldt verschilt per provincie en hoeft dus niet in alle situaties van toepassing te zijn. Ook zijn de provincies niet altijd het bevoegd gezag. In bepaalde gevallen<sup>1</sup> is dit het rijk (via RVO). Vrijstelling op basis van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling is een geldige reden in alle provincies.

Indien bij het voornemen gestelde verboden in artikel 3.1, 3.5 of 3.10 worden overtreden, dient gewerkt te worden conform een gedragscode. Biedt een gedragscode geen oplossing, dan is het mogelijk om een ontheffing aan te vragen bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt. De grond waarop een ontheffing mogelijk is, verschilt per categorie. Zie de bijlage voor een uitgebreide toelichting.

---

<sup>1</sup> <https://www.rvo.nl/onderwerpen/agrarisch-ondernemen/beschermde-planten-dieren-en-natuur/wet-natuurbescherming/taken-en-rolverdeling-bevoegdheden>

## 3 Methodiek

Dit hoofdstuk beschrijft de methodiek die gehanteerd wordt tijdens het bureauonderzoek ([paragraaf 3.2](#)) en gedurende het terreinbezoek ([paragraaf 3.3](#)) van voorliggende Natuurtoets. In [paragraaf 3.4](#) wordt aangeduid hoe deze gegevens leiden tot een conclusie.

### 3.1 Algemeen

Het onderzoek naar het voorkomen van beschermde soorten en ligging van beschermde gebieden is opgebouwd uit twee onderdelen:

1. Bureaustudie naar waarnemingen van beschermde soorten uit het (recente) verleden en ligging van beschermde gebieden in de invloedssfeer van het project;
2. Terreinbezoek naar de (mogelijke) aanwezigheid van beschermde soorten.

### 3.2 Bureauonderzoek

#### Afbakening beschermde soorten

In het bureauonderzoek wordt specifiek gekeken naar soorten uit de Vogelrichtlijn (artikel 3.1), soorten van de Habitatrichtlijn (artikel 3.5) en 'andere' beschermde soorten (artikel 3.10). Bij vogels zal met name speciale aandacht geschonken worden aan soorten die in het projectgebied een essentieel leefgebied kunnen hebben. Voorgenoemde soorten zijn in Nederland zeldzaam of hebben een Europese bescherming (Habitatrichtlijn bijlage IV-soorten, bijlage II Verdrag van Bern en bijlage I Verdrag van Bonn) en moeten worden getoetst op voorkomen en het projecteffect. Treden effecten op, of worden verbodsbepalingen overtreden, dan zijn er maatregelen nodig om deze effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wnb.

Een aantal soorten is door de provincies vrijgesteld en zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen (zie tabel B en C in de bijlage). Deze zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in de provincie dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt met het voorliggende project. Wel geldt de algemene zorgplicht. Door het uitvoeren van een aantal zorgplicht gerelateerde maatregelen, wordt voldaan aan de zorgplicht en kan de gunstige staat van instandhouding worden gegarandeerd. Hierbij kan gedacht worden aan het rekening houden met de kwetsbare seizoenen van deze soorten en de manier van werken (zoals het aanhouden van vaste rijroutes en het zorgen voor vluchtmogelijkheden voor de soorten).

#### Bronnen

Om een beeld te krijgen van de verspreiding en (mogelijk) voorkomen van beschermde soorten in en rond het projectgebied, is de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) geraadpleegd. Hierbij is nagegaan of er in de periode 2012-2018 beschermde soorten zijn aangetroffen in of nabij het projectgebied. Aan de hand van de resultaten van de bureaustudie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het projectgebied voor zouden kunnen komen.

### 3.3 Terreinbezoek

Naar aanleiding van de uitkomsten van voorgenoemde bureaustudie is middels een terreinbezoek bepaald in hoeverre de aanwezigheid van beschermde soorten aannemelijk gesteld kan worden op basis van aanwezig geschikt habitat. Naast directe waarnemingen kan dan aan de hand van de aangetroffen biotopen een beeld worden geschetst van de verwachte aanwezige beschermde soorten. Dit is noodzakelijk omdat enkele seizoensgebonden soorten flora en fauna mogelijk niet kunnen worden waargenomen. Aan de hand van het aangetroffen biotoop en habitatvoorkeur(en) kunnen echter wel indicaties worden gegeven van het mogelijk voorkomen van deze soorten op de locatie. Het gaat hier om een deskundigenoordeel op basis van de fysieke gesteldheid van het terrein (biotopenonderzoek). Daarnaast zijn de aangetroffen belangwekkende soorten opgetekend.

Op 14 november 2018 is vanaf circa 08:30 uur een terreinbezoek uitgevoerd door een deskundig ecoloog van Antea Group bij bewolkt, droog weer met zwakke wind uit het zuiden en een temperatuur van circa 8 C°. Tijdens het terreinbezoek is het projectgebied te voet belopen en één maal doorkruist. De gebouwen van de fouragehandel en de vervallen boerderij zijn rondom bekeken.

### 3.4 Effectbeoordeling en advies vervolgtraject

Aan de hand van de bevindingen uit het bureauonderzoek en de resultaten van het verkennend terreinbezoek kan worden bepaald of het plan uitvoerbaar is, of een vervolgonderzoek nodig is om beschermde soorten uit te sluiten en om te bepalen wat de effecten zijn. Tevens kan worden geadviseerd over de te volgen procedure inzake de natuurwetgeving.

## 4 Resultaten

In [paragraaf 4.1](#) wordt allereerst een gebiedsbeschrijving van het projectgebied gegeven. Vervolgens wordt in [paragraaf 4.2](#) in gegaan op de resultaten van de in het gebied aanwezig of verwachte beschermde soorten (uiteenzetting van de resultaten van de bureaustudie en het terreinbezoek).

### 4.1 Gebiedsbeschrijving

Het projectgebied is gelegen tussen aan de oostkant van de weg Scheperij in de gemeente Noordenveld, provincie Drenthe. De noordelijke grens van het projectgebied is een zandweg vanaf de Scheperij richting het gebouw Scheperij 4. De zuidelijke grens van het projectgebied grenst aan de fouragehandel, gelegen aan de Terheijlsterweg in Nieuw-Roden. In totaal is het onderzochte gebied ongeveer 20 hectare (gemeten met Globespotter, 2018).

Het projectgebied is onderdeel van een bijzonder gebied met rijke geschiedenis en bijzondere waarden. Het gebied behoorde in het verleden tot het landgoed (Havezathe) Terheijl. Daarom wordt het gebied benoemd in een Ruimtelijk kader (Antea Group, 2014) dat is vastgesteld door de gemeente Noordenveld in 2014. Het project grenst aan het Natuurschoonbos, een gebied met hoge natuurwaarden tussen Nietap en Roden.

Aan de westkant van het projectgebied loopt de weg 'Scheperij', die aan weerszijden wordt geflankeerd door bomen. Aan de noordkant van het projectgebied, langs de zandweg vanaf de Scheperij, liggen achtereenvolgens een droge sloot met bosschage van meidoorn en braam en een natte sloot met oever begroeid met brandnetel en pitrus. De zandweg wordt aan beide zijden geflankeerd door bomen. Vanuit het noorden loopt een natte sloot het land in. Aan de oostzijde loopt een watervoerende sloot en is wateraanvoer vanuit een vijver grenzend aan een woonwijk. Aan de oostzijde is tevens een bezinkingsbassin op grond van de gemeente. Er is een houtwal aanwezig met bosschage en bomen met holtes.

Het projectgebied kenmerkt zich als een open, agrarisch gebied. Het gebied ligt op potklei. De begroeiing wordt gedomineerd door diverse grassoorten en planten als zuring en smalle weegbree. Er zijn staan een aantal solitaire bomen in het gebied. Tevens zijn er een aantal houtstapels te vinden en zijn er wat natte delen in het land. Op de grens tussen grasland en akkergrond ligt een verhoging met bomensingel welke doorloopt tot aan de weg Scheperij. Ten westen, direct aan de weg Scheperij, staat een vervallen, leegstaand gebouw (voorheen een Scheperij) omringt door een aantal bomen en struweel van onder andere braam. De akkerbouw grond in het zuiden is ten tijde van het terreinbezoek kaal. Aan de zuidkant van de akker loopt een wandelpad, ten zuiden hiervan enkele bosschages met daarachter de fouragehandel met woonhuis, omringt door houtwallen. In Figuur 5 staan ter illustratie twee aangetroffen houtstapels. Figuur 6 geeft een impressie van het projectgebied.



*Figuur 5: Aangetroffen houtstapels in het gebied.*



Figuur 6: Impressie projectgebied.

## 4.2 Beschermde soorten

### 4.2.1 Resultaten bureauonderzoek

Uit de recente verspreidingsinformatie blijkt dat in of nabij het projectgebied in het verleden diverse beschermde soorten zijn waargenomen (binnen een straal van 2,5 kilometer). Dit betreft de beschermde soorten genoemd in Habitatrichtlijn (bijlage IV onderdeel a en b) en de niet-vrijgestelde 'andere soorten' uit bijlage I (onderdeel a en b) van de Wet Natuurbescherming alsook vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest. De soorten zijn weergegeven in Tabel 2.

Op basis van de verspreidingsgegevens van een soort, in combinatie met kennis van de terreingeschiktheid voor deze soorten, is vervolgens nagegaan of het projectgebied een functie vervult voor (onder andere) deze soorten en of effecten aan de orde zijn. De bevindingen worden in paragraaf 4.2.2 uiteengezet.

Tabel 2: Overzicht van waargenomen beschermde soorten in de omgeving van het projectgebied (met een straal van 2,5km) die in het NDFF door derden zijn ingevoerd. De soorten zijn in te delen in Habitatrichtlijn (HR), lijsten A en B behorende bij artikel 3.10 en vogelsoorten met een jaarrond beschermd nest (JRB) en zijn aangegeven met een 'X' (NDFF, 2013-2018).

Soortgroep	Soort	JRB	HR	A/B
Vogels met een jaarrond beschermd nest*	Boomvalk	X		
	Buizerd	X		
	Gierzwaluw	X		
	Grote Gele Kwikstaart	X		
	Havik	X		
	Huismus	X		
	Kerkuil	X		
	Ooievaar	X		
	Ransuil	X		
	Roek	X		
	Sperwer	X		
	Wespendief	X		
Zoogdieren	Eekhoorn			X
	Steenmarter			X
	Otter		X	
	Waterspitsmuis			X
	Vleermuizen**		X	
Reptielen	Hazelworm			X
Insecten - Libellen	Gevlekte witsnuitlibel		X	
	Sierlijke witsnuitlibel		X	
Amfibieën	Geen waarnemingen			
Insecten - Dagvlinders	Geen waarnemingen			
Vissen	Geen waarnemingen			
Planten	Geen waarnemingen			
Overige soortgroepen	Geen waarnemingen			

\*Categorie 5: de afweging of er sprake is van een jaarrond beschermd nest uit categorie 5 wordt gemaakt bij de beschrijving van de resultaten van het terreinbezoek (paragraaf 4.2.2).

\*\* Vleermuizen: *gewone dwergvleermuis* en *laatvlieger*

#### 4.2.2 Resultaten terreinbezoek - ecologische bevindingen

Het projectgebied ligt in een landelijk gebied met open karakter. Aangrenzend gebied betreft bebouwde kom (dorpen) maar ook bospercelen. Tevens zijn diverse watergangen aanwezig. In de bureau studie wordt rekening gehouden met een gebied met een straal van 2,5 kilometer.

Tijdens het terreinbezoek zijn onder andere drie reeën en twee bruine kikkers waargenomen. Deze soorten zijn door de provincie Drenthe in de Provinciale omgevingsverordening (POV) vrijgesteld in het kader van ruimtelijke ontwikkelingen. Deze soorten worden derhalve verder niet meegenomen in dit rapport.

Tevens is tijdens het terreinbezoek in een waterpartij bij de oude, vervallen boerderij (zie Figuur 7) stomp fonteinkruid waargenomen. Dit is een rode lijst soort. Omdat rode lijst-soorten geen



juridische status hebben en deze plant verder geen beschermde status geniet, wordt deze soort derhalve verder niet mee meegenomen in dit rapport.



Figuur 7: Water op terrein van vervallen, leegstaande boerderij.

Gezien de beperkte omvang van het projectgebied, het ontbreken van open water en het feit dat het verspreidingsgebied van een aantal soorten niet tot aan Terheijl loopt, zijn niet alle biotoopkritische (sub)soortgroepen relevant. Zo zijn er onder andere op basis van het terreinbezoek geen effecten (overtredingen van verbodsbepalingen uit de Wnb) aan de orde op de beschermde (sub)soortgroepen: Flora, waterzoogdieren, zeezoogdieren, vissen, amfibieën, dagvlinders en overige soortgroepen (kevers, kreeftachtigen, weekdieren, mieren en slakken). Er is voor deze soort(groep)en geen essentieel leefgebied in het projectgebied. Effecten zijn op voorhand uitgesloten.

De overige soortgroepen worden hierna beschreven: Vogels, zoogdieren, reptielen en libellen.

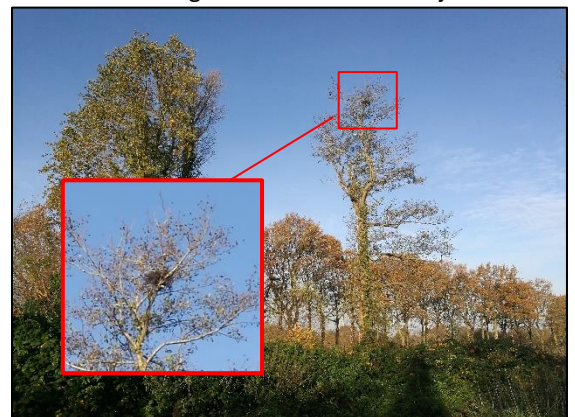
### Vogels

*Soorten met jaarrond beschermd nest (categorie 1 t/m 4)*

Uit de bureaustudie komt naar voren dat diverse vogelsoorten in de omgeving van het projectgebied zijn waargenomen waarvan de broedplaatsen jaarrond beschermd zijn en waar bij verwijdering of aantasting van de vaste rust- en verblijfplaats altijd een ontheffing aangevraagd moet worden.

Tijdens het terreinbezoek is de huismus waargenomen rondom de fouragehandel en het daarbij behorende woonhuis. De bebouwing biedt (potentieel) geschikte nestgelegenheid voor de huismus. De huismus broedt over het algemeen in stedelijk gebied in uiteenlopende holtes, meestal onder of rondom dakpannen. Nestplaatsen van de huismus kunnen op deze locatie niet worden uitgesloten. De struwelen en houtwallen rondom het huis zijn belangrijk als foerageergebied.

Tijdens het terreinbezoek zijn buizerd en zwarte kraai waargenomen. Tijdens het terreinbezoek zijn bomen voor zover mogelijk geïnspecteerd op nesten. In een van de bomen rondom de leegstaande, vervallen boerderij ten westen van het projectgebied



Figuur 8: Nest in boom bij leegstaande boerderij.

is een nest geconstateerd (zie Figuur 8). Het is bekend dat buizerd ook gebruik maakt van een verlaten kraaiennest. Het is niet uit te sluiten dat dit een jaarrond beschermd nest is van categorie 4 (bijv. buizerd).

Overige soorten met een jaarrond beschermd nest zijn niet waargenomen. De aanwezigheid van jaarrond beschermde nesten van de boomvalk, gierzwaluw, grote gele kwikstaart, havik, kerkuil, ooievaar, ransuil, roek, sperwer en wespandief in of nabij het projectgebied kan op basis van de terreinkenmerken worden uitgesloten.

#### *Soorten met mogelijk een jaarrond beschermd nest ( categorie 5)*

Naast categorie 1 t/m 4 vogelsoorten waarvan een jaarrond beschermd nest altijd beschermd is, zijn er categorie 5 soorten, waarvan de nesten alleen jaarrond zijn beschermd als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Er zijn geen categorie 5 soorten aangetroffen tijdens het terreinbezoek die mogelijk zeldzaam zijn voor de omgeving of onvoldoende nestgelegenheid of alternatief foerageergebied hebben in de omgeving. Derhalve zijn er geen zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden die jaarrond beschermen rechtvaardigen.

#### *Algemene vogelsoorten (artikel 3.1 en 3.5)*

Tijdens het terreinbezoek zijn enkele algemene vogelsoorten waargenomen. In bomen, struiken, houtwallen en bosschages zijn diverse zangvogels waargenomen zoals merel, vink, staartmees, winterkoning, roodborst, koolmees, pimpelmees en putter. De houtwallen, bosschages en struwelen rondom de vervallen, leegstaande boerderij, aan de oostkant van het terrein en bij de fouragehandel bieden nestgelegenheid en foerageergebied voor deze soorten.

De aanwezigheid van algemene broedvogels in en nabij het projectgebied kunnen niet worden uitgesloten. Gevolgen van het project op deze soorten wordt in Hoofdstuk 5 behandeld.

## Zoogdieren

### *Vleermuizen*

Voor vleermuizen zijn drie onderdelen van het leefgebied te onderscheiden die van groot belang zijn voor de functionaliteit van het leefgebied. Dit zijn: verblijfplaats, foerageergebied en vliegroute.



*Figuur 9: Voorbeelden van bomen met holtes in het gebied.*

Bij het amoveren van bebouwing en het kappen van vooral oudere bomen dient te allen tijde rekening te worden gehouden met de mogelijke aanwezigheid van vleermuizen. Gebouwbewonende vleermuizen verblijven met name in spouwmuren, onder dakbetimmering, achter boeiborden of op zolders. Boombewonende vleermuizen verblijven in gaten, holen of scheuren van voornamelijk grote bomen.

Tijdens het terreinbezoek zijn bomen en gebouwen voor zover mogelijk van buitenaf/rondom geïnspecteerd op mogelijke nestgelegenheden voor vleermuizen. Diverse bomen in het projectgebied bevatten holtes die mogelijk geschikt zijn voor vleermuizen (zie figuur 9). De aanwezigheid van rust- of verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen kan niet worden uitgesloten.

De leegstaande boerderij is van buitenaf, voor zover mogelijk rondom geïnspecteerd op mogelijke rust- of verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen (zie Figuur 10). De leegstaande boerderij en schuren rondom bieden mogelijk rust- of verblijfplaatsen voor vleermuizen, bijvoorbeeld onder dakbetimmering of op zolders. De aanwezigheid van rust- of verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen kan voor de leegstaande boerderij niet worden uitgesloten.



*Figuur 10: De vervallen, leegstaande boerderij 'de Scheperij'.*

De fouragehandel is rondom van buitenaf geïnspecteerd op mogelijke rust- of verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen. Er zijn diverse plaatsen aangetroffen die mogelijk geschikt zijn voor vleermuizen. De fouragehandel biedt mogelijk rust- of verblijfmogelijkheden voor vleermuizen. De aanwezigheid van rust- of verblijfplaatsen voor gebouwbewonende vleermuizen kan niet worden uitgesloten.

Het projectgebied kan deel uit maken van het foerageergebied van eerder genoemde vleermuissoorten. Door de herinrichting zullen veranderingen optreden ten aanzien van potentieel geschikt foerageergebied. Echter is in de omgeving voldoende alternatief foerageergebied aanwezig. Bovendien is het gebied na inrichting mogelijk geschikter voor verschillende vleermuissoorten om te foerageren. De functionaliteit van in eventueel in de omgeving aanwezige verblijfplaatsen ten aanzien van foerageergebied blijft gewaarborgd.

Wat betreft vliegroutes gebruiken vleermuizen lijnvormige elementen in het landschap waarop ze zich kunnen oriënteren bij verplaatsingen tussen hun verblijfplaatsen en het foerageergebied. De lijnvormige structuren blijven voor zover bekend voldoende intact. Gevolgen van het project op deze soorten wordt in Hoofdstuk 5 behandeld.

*Steenmarter*

Het gebied is potentieel leefgebied voor de steenmarter. De steenmarter komt vooral voor in parklandschappen, maar kan ook in gebieden zonder bos, steengroeven en rotsige hellingen leven. Hij is te vinden in de nabijheid van dorpen en boerderijen en komt tegenwoordig zelfs in de grote steden voor (Zoogdiervereniging, 2018).

Het projectgebied is potentieel leefgebied van de steenmarter. In het gebied zijn diverse foerageermogelijkheden voor de steenmarter (bosschages, ruigtes, droge sloten, bermen, struwelen en houtwallen). Tijdens het terreinbezoek zijn in de nabijheid van de leegstaande gebouwen diverse oude en verse sporen gevonden welke duiden op de aanwezigheid van marterachtigen (Figuur 12). In de verlaten boerderij langs de weg Scheperij bevinden zich mogelijk verblijfplaatsen voor de steenmarter (Figuur 11). Steenmarter kan voor het projectgebied niet worden uitgesloten.

Gevolgen voor het project op deze soort wordt in hoofdstuk 5 besproken.



*Figuur 11: Vervallen, leegstaande boerderij aan de weg Scheperij. Op het terrein diverse hopen stenen en oude materialen.*



*Figuur 12: Gevonden sporen die duiden op de aanwezigheid van marterachtigen.*

## Overige landzoogdieren

### *Otter*

De otter leeft in oeverzones met voldoende dekking en rust van allerlei soorten stromende wateren, zoals meren, plassen, rivieren, kanalen, beken en moerassen (zoogdiervereniging.nl). Andere waarnemingen in de buurt van het projectgebied zijn voornamelijk gesitueerd rondom het Leekstermeer (NDFP, geraadpleegd op 23-11-2018). In het projectgebied is geen open water aanwezig. Het projectgebied is ongeschikt voor de otter. Aanwezigheid van de otter kan worden uitgesloten.

### *Eekhoorn*

Eekhoorns komen voor in loofbos, naaldbos of gemengd bos maar ook in tuinen, parken en houtwallen in de buurt van bos. Mits er voldoende voedsel beschikbaar is, komen ze ook in bebouwd gebied. Hun voorkeur gaat uit naar ouder bos (naaldbomen ouder dan 20 jaar en loofbomen ouder dan 40-80 jaar) omdat daar meer voedsel en nestgelegenheid is. Er zijn tijdens het terreinbezoek geen nesten aangetroffen van Eekhoorn. Gezien de beperkte aanwezigheid van bomen en voedsel voor de eekhoorn kan aanwezigheid van de eekhoorn in het projectgebied worden uitgesloten.

### *Waterspitsmuis*

De waterspitsmuis komt voor in en langs schoon, niet te voedselrijk, vrij snel stromend tot stilstaand water met een behoorlijk ontwikkelde watervegetatie en ruig begroeide oevers. Hij komt voor bij beken, rivieren, sloten, plassen en daar waar grondwater opwelt. Ook wordt hij veelvuldig aangetroffen langs de binnenduinrand, natuurlijke duinmeren en kunstmatige infiltratiegebieden. De waterspitsmuis komt alleen daar voor waar bodembedekkende vegetatie aanwezig is en waar binnen een straal van 500 meter water is te vinden. Bovendien moet er in de oevers voldoende schuilmogelijkheid zijn waar de waterspitsmuis zich kan terugtrekken om zijn prooi op te eten. (zoogdiervereniging.nl). In de wijde omgeving rondom het projectgebied komt waterspitsmuis hoofdzakelijk voor rondom en ten oosten van het Leekstermeer. (NDFP, geraadpleegd op 23-11-2018). Op basis van de terreinkenmerken kan worden gesteld dat een groot deel van het projectgebied niet geschikt is voor waterspitsmuis. Aan de oostkant bevinden zich een bezinkingsbassin, vijver en watergang met ruige begroeiing welke mogelijk geschikt zijn voor waterspitsmuis. Hier kan waterspitsmuis niet worden uitgesloten. Wanneer deze watergang en bezinkingsbassin niet worden aangetast tijdens werkzaamheden, is een negatief op waterspitsmuis uitgesloten. Wanneer gewerkt wordt volgens de zorgplicht is geen ontheffing nodig voor waterspitsmuis.

## Reptielen

### *Hazelworm*

In de afgelopen 5 jaar is éénmaal een individu van de hazelworm waargenomen. Hazelwormen leven in onder andere in bossen, bosranden, heide, houtwallen, struwelen, spoor- en wegbermen, ruderaal plaatsen en tuinen. Hierbij heeft de hazelworm voorkeur voor enigszins vochtige, met een dichte kruidachtige vegetatie bedekte gebieden met structuurvariatie, dood hout en holten en gaten als dag-rustplaats (RAVON, 2018). Gezien de terreinkenmerken is het gebied mogelijk geschikt voor hazelworm als overwinteringsgebied en jachtgebied. De doodhoutstapels bieden mogelijk overwinteringsplaatsen. Hazelworm kan niet worden uitgesloten. Gevolgen van het project op deze soort wordt in Hoofdstuk 5 behandeld.

## Libellen

De Gevlekte witsnuitlibel komt voornamelijk voor in laagveenmoerassen en vegetatierijke vennen en duinplassen. De meeste gevlekte witsnuitlibellen zijn te vinden bij verlandingszones van laagveenmoerassen. Daarnaast kunnen ze voorkomen in bosplassen en verlandingszones van

hoogveen- en heidevennen op de hoge zandgronden en randzones van hoogveen. In de duinen is de soort gevonden bij verlandingsvegetaties met een laagveenkarakter (Vlinderstichting.nl, 2018).

De sierlijke witsnuitlibel wordt vooral aangetroffen in matig voedselarme tot vrij voedselrijke plassen en meren met een gevarieerde waterplantenbegroeiing. De oever is op zijn minst deels beschermd door bos of bomen, ook wel door brede rietkragen. Het gaat hierbij om oude rivierarmen, visvijvers, voormalige afgravingen en vennen (Vlinderstichting.nl, 2018).

Tijdens het terreinbezoek zijn geen libellen aangetroffen. Op basis van de terreinkenmerken kan aanwezigheid van gevlekte witsnuitlibel en sierlijke witsnuitlibel worden uitgesloten.

#### 4.2.3 Samenvatting beschermde soorten

Uit het terreinbezoek is gebleken dat de soorten weergegeven in Tabel 3 en die een beschermde status hebben in de Wet natuurbescherming mogelijk voor kunnen komen in het projectgebied. In hoofdstuk 5 wordt nader op deze soorten in gegaan.

Tabel 3: Mogelijk aanwezige beschermde soorten in het projectgebied.

Soort	Beschermingsregime	Aanwezigheid	Toelichting
Vogel met jaarrond beschermd nest (buizerd, huismus)	Artikel 3.1 // Artikel 3.5	Mogelijk	Middelgroot nest aangetroffen langs leegstaande boerderij, binnen projectgebied Huismus waargenomen rondom de fouragehandel
Vleermuizen	Artikel 3.5	Mogelijk	Gebouwen potentieel geschikte verblijfplaatsen, houtsingels als mogelijk essentiële vliegroute
Steenmarter	Artikel 3.5 // Artikel 3.10	Mogelijk/ waarschijnlijk	Projectgebied voldoet aan de biotoopeisen en (verse) sporen aangetroffen in het projectgebied
Hazelworm	Artikel 3.10	Nog onduidelijk / mogelijk	Mogelijk leefgebied of overwinteringsgebied

## 5 Toetsing

In [paragraaf 5.1](#) is de effectbepaling van het project gegeven. In [paragraaf 5.2](#) worden de werkzaamheden getoetst aan de soortenbescherming (Wnb). Indien vervolgstappen aan de orde zijn, is dit aangeven in een tekstkader. In [paragraaf 5.3](#) wordt het project getoetst aan de Wet natuurbescherming (Wnb).

### 5.1 Effectbepaling project

Op dit moment bevindt het project zich nog in voorbereidende/planfase. Duidelijk is dat in het projectgebied een landgoed met woningen wordt gerealiseerd. De totale scope van de werkzaamheden in de bouwfase en gebruiksfase is nog niet geheel duidelijk, maar in ieder geval worden de volgende verstoringsfactoren verwacht:

- Sloop oude vervallen boerderij;
- Realisatie theehuis + stal voor grote grazers op locatie van de oude boerderij;
- Noordelijke deel projectgebied komt (tijdelijk dan wel permanent) onder water te staan (waterberging);
- Bouwen en bewonen van meerdere woningen / landhuis;
- Vergraving;
- Aanleg bos;
- Sloop fouragehandel.

### 5.2 Toetsing effect op beschermde soorten

Uit het onderzoek is gebleken dat het projectgebied een potentieel geschikt biotoop biedt voor vogels, vleermuizen, steenmarter en hazelworm. Om deze reden is er enkel op deze soortgroepen een potentieel effect aan de orde. De onderstaande effectbeoordeling richt zich alleen op deze soort(groep)en. Overige beschermde soorten zijn uitgesloten en ondervinden geen nadelig effect van het voornemen.

#### 5.2.1 Vogels

##### *Jaarrond beschermde nesten – middelgroot nest*

Er is een middelgroot nest waargenomen tijdens dit onderzoek. Het kan niet worden uitgesloten dat dit een jaarrond beschermde nest is. Voor jaarrond beschermde nesten geldt dat aantasting niet zonder meer toegestaan is. Er geldt een verbod – ook in de winter - op het beschadigen of vernietigen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van soorten op de lijst met jaarrond beschermde nesten. Het moment van uitvoering van de realisatiefase is nog niet bekend. Indien de werkzaamheden in het najaar of de winter plaatsvinden, buiten het broedseizoen (circa maart tot en met juli<sup>2</sup>), is van verstoring van mogelijk jaarrond beschermde nesten geen sprake.

Op dit moment is nog niet bekend of bomen worden verwijderd. Indien geen bomen worden verwijderd, is van verwijdering van jaarrond beschermde nesten mogelijk geen sprake.

<sup>2</sup> Voor het broedseizoen wordt in het kader van de wet geen standaardperiode gehanteerd. Het broedseizoen is afhankelijk van klimatologische omstandigheden; dit houdt in dat het seizoen eerder dan wel later van start kan gaan en eerder dan wel later kan eindigen. Van belang is of er broedgevallen aanwezig zijn.

Mocht uitvoering van de realisatiefase in het broedseizoen zijn, of er worden bomen gekapt, is er mogelijk een negatief effect op eventueel aanwezige jaarrond beschermde nestplaatsen. Er is dan sprake van een overtreding van gestelde verbodsbepalingen in de Wet natuurbescherming (artikel 3.5 lid 4). Indien dit het geval is, is een vervolgonderzoek naar het gebruik van het nest noodzakelijk.

**Nader onderzoek**

*Om te achterhalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen activiteit(en), is tijdig en nauwkeurig inzicht noodzakelijk in het daadwerkelijke gebruik en de functie van het nest in het projectgebied voor de buizerd. Daarbij wordt gelet op de aanwezigheid van sporen. Dit dient onderzocht te worden aan de hand van het geldende soortprotocol/kennisdocument van BIJ12. Nader onderzoek, conform het kennisdocument (BIJ12, 2017ab), vindt in het voorjaar plaats.*

Indien het projectgebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen of essentieel foeragegebied) van het leefgebied van de soort[en] dienen vervolgstappen ondernomen te worden in de vorm van het nemen van mitigerende maatregelen dan wel het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing.

*Jaarrond beschermde nesten – huismus*

Tijdens het terreinbezoek is de huismus waargenomen. De huismus heeft zeer waarschijnlijk nestplaatsen in- en/of rondom de fouragehandel aan de Terheijlsterweg. De aanwezigheid van nesten kan niet worden uitgesloten. Als gevolg van voorgenomen werkzaamheden (onder andere het slopen van de fouragehandel) kunnen nestplaatsen mogelijk worden verwijderd dan wel worden verstoord. Er is dus een potentieel negatief effect op de jaarrond beschermde nesten van de huismus.

Om de functie van het projectgebied en tevens het effect van de plannen op deze eventueel aanwezige jaarrond beschermde nesten te kunnen bepalen, is een vervolgonderzoek naar het voorkomen van deze soorten en hun nesten noodzakelijk.

**Nader onderzoek**

*Om te achterhalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen activiteit(en), is tijdig en nauwkeurig inzicht noodzakelijk in de aanwezigheid en het gebruik van nesten van de huismus. Dit dient onderzocht te worden aan de hand van het geldende soortprotocol/kennisdocument van BIJ12. Nader onderzoek, conform het kennisdocument (BIJ12, 2017ab), vindt in het voorjaar plaats. Dit kan voor de huismus plaats vinden in de periode van 10 maart tot en met 20 juni tijdens twee tot vier bezoeken van minimaal 1 uur lang met een periode van minimaal 10 dagen tussen de bezoeken.*

Indien het projectgebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen of essentieel foeragegebied) van het leefgebied van de soort[en] dienen vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing).



### Algemene broedvogels

In het projectgebied zijn diverse algemene zangvogels waargenomen. In het projectgebied zijn diverse mogelijk geschikte locaties voor algemene broedvogels aangetroffen (houtwallen, bosschages, struwelen, opgaande vegetatie). Alle in gebruik zijnde nesten van vogelsoorten in Nederland zijn beschermd onder de Wet natuurbescherming (artikel 3.1 en 3.5). Dit betekent dat aanwezige nesten tijdens de broedperiode (en wanneer deze in gebruik zijn) niet verwijderd of verstoord worden.

Met de meeste broedvogels kan echter in het algemeen relatief eenvoudig rekening worden gehouden door eventuele kap- en sloopwerkzaamheden niet uit te voeren in de broedtijd (circa maart tot en met juli<sup>2</sup>) en indien concrete broedgevallen aanwezig zijn. Op deze wijze (en wanneer de soorten uit artikel 3.5 kunnen uitwijken naar alternatief leefgebied) zijn geen belemmeringen vanuit de Wet Natuurbescherming aan de orde.

Indien het niet mogelijk is om buiten het broedseizoen om te werken dan dient het projectgebied (waar de werkzaamheden plaatsvinden) vóór het broedseizoen ongeschikt gemaakt te worden voor (broed)vogels. Mocht dit niet mogelijk zijn dan dient vooraf aan de werkzaamheden het projectgebied gecontroleerd te worden op de aanwezigheid van broedvogels door een erkend ecooloog. Indien vastgesteld wordt dat sprake is van actuele broedgevallen binnen het projectgebied dan worden locatie-specifieke maatregelen voorgesteld en/of wordt het projectgebied niet vrijgegeven en dienen de werkzaamheden uitgesteld te worden totdat het nest niet meer in gebruik is.

## 5.2.2 Zoogdieren

### Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn (artikel 3.5)

#### *Verblijfplaatsen vleermuizen*

Vleermuizen zijn beschermde soorten en staan vermeld in Bijlage IV van de Habitatrichtlijn. In het kader van de Wet natuurbescherming is daarom een aantal verbodsbepalingen ten aanzien van vleermuizen neergelegd die in principe niet overtreden mag worden door onder andere een ruimtelijke ontwikkeling.

Er zijn diverse gebouwen aanwezig welke potentieel rust- en verblijfplaatsen kunnen bieden aan gebouwbewonende vleermuizen. Tevens zijn bomen met holtes aangetroffen welke mogelijk rust- en verblijfplaatsen bieden aan boombewonende vleermuizen. De aanwezigheid van zowel boombewonende als gebouwbewonende vleermuizen kan niet worden uitgesloten. Door de voorgenomen sloop van zowel de fouragehandel als de leegstaande, vervallen boerderij aan de weg Scheperij is mogelijk sprake van het verstoren en aantasten van vaste rust- en verblijfplaatsen van gebouwbewonende vleermuizen.

Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn, is dit afhankelijk van de ingreep (zonder aanvullende maatregelen) in overtreding met de wet. Een dergelijke aantasting, verstoring of vernietiging is in strijd met de Wet natuurbescherming.

---

### **Nader onderzoek: vleermuizen**

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar het gebruik en de functie van de gebouwen in het projectgebied voor vleermuizen in het projectgebied noodzakelijk. Daarnaast is het noodzakelijk te onderzoeken of vleermuizen gebruik maken van de lijnvormige structuren in het landschap als vliegroute (houtsingels, boomsingels). Vleermuizen gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om het projectgebied meerdere malen verspreid over het actieve seizoen van de soorten (tussen april en oktober) te bezoeken voor het vleermuisonderzoek.

Indien het projectgebied een relevant onderdeel uitmaakt (in de vorm van verblijfplaatsen of essentieel foerageergebied) van het leefgebied van vleermuizen dienen vervolgstappen ondernomen te worden (het nemen van mitigerende maatregelen en het (mogelijk) aanvragen van een ontheffing).

#### *Foerageergebied en essentiële vliegroutes*

Alle vleermuissoorten zijn beschermd en staan vermeld op bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Verwacht wordt dat het projectgebied gebruikt wordt als foerageergebied voor vleermuizen. Het projectgebied vormt naar verwachting geen essentieel foerageergebied (d.w.z. van essentieel belang voor de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen in de omgeving). In de omgeving is voldoende alternatief foerageergebied aanwezig.

De ontwikkeling van het projectgebied en de nieuwe woningen zorgt mogelijk voor een effect op mogelijke vliegroutes in de omgeving. Er worden door de ontwikkeling van bosgebied in het projectgebied mogelijk lijnvormige structuren doorbroken. De voorgenomen ontwikkeling kan derhalve zorgen voor een overtreding van verbodsbepalingen uit de wet. Omdat concrete plannen voor herontwikkeling ontbreken kan niet met zekerheid worden gesteld of vliegroutes worden doorbroken.

Er is nader onderzoek nodig om te onderzoeken of er (essentiële) vliegroutes in het projectgebied zijn. Daarna kan worden getoetst aan de plannen of deze lijnvormige structuren worden onderbroken en of ontheffing nodig is.

#### *Gebruiksfase*

In de plannen voor het projectgebied staan onder andere de realisatie van woningen, paden en een landhuis genoemd. Op dit moment is onvoldoende mogelijk te toetsen of de plannen mogelijk negatieve effecten hebben in de gebruiksfase (bijvoorbeeld door (straat)verlichting of verstoring door gebruik van paden). Het is mogelijk dat er nadelige effecten zijn op vleermuizen tijdens de gebruiksfase. Dit is in conflict met de Wnb. Dit dient door nader onderzoek bij concretisering van de plannen te worden meegenomen.

### **Beschermingsregime soorten Wnb (artikel 3.10)**

#### *Steenmarter*

De steenmarter is een beschermde soort onder tabel A, behorende bij artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming. Het projectgebied biedt mogelijk rust- en verblijfplaatsen voor de steenmarter, voornamelijk de oude, leegstaande boerderij aan de weg Scheperij. Tevens is het projectgebied geschikt foerageergebied en zijn sporen aangetroffen van marterachtigen rondom de oude, leegstaande boerderij. De aanwezigheid van steenmarter kan niet worden uitgesloten.

Het voornemen om de leegstaande boerderij te slopen kan mogelijk negatieve effecten hebben op de rust- en verblijfplaatsen van steenmarter. Indien daadwerkelijk verblijfplaatsen aanwezig zijn, is dit afhankelijk van de ingreep (zonder aanvullende maatregelen) in overtreding met de wet. Een dergelijke aantasting, verstoring of vernietiging is in strijd met de Wet natuurbescherming.

**Nader onderzoek: Steenmarter**

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar het gebruik en de functie van de gebouwen in het projectgebied voor steenmarter in het projectgebied noodzakelijk. Steenmarters gebruiken hun leefgebied door het jaar heen op verschillende manieren. Daarom is het nodig om een het projectgebied meerdere malen verspreid over het actieve seizoen van de soort te bezoeken voor steenmarteronderzoek.

### 5.2.3 Reptielen

#### *Hazelworm*

Uit het bureauonderzoek en terreinbezoek is gebleken dat het projectgebied mogelijk geschikt is als overwinteringsgebied en leefgebied voor hazelworm. De werkzaamheden hebben een ingrijpend karakter op het terrein.

De aanwezigheid van hazelworm kan niet worden uitgesloten. Er is nader onderzoek nodig om vast te stellen of de hazelworm in het gebied voor komt. Bij verwijdering van dood hout stapels of beroering van de grond is aantasting van verblijfplaatsen van de hazelworm of het verwonden of doden van individuen mogelijk. Daarnaast wordt verwacht dat het gebied tijdelijk in kwaliteit af neemt. Dit is in strijd met de Wnb. Wanneer Hazelworm wordt vastgesteld zal een ontheffing moeten worden aangevraagd voor deze soort.

De herinrichting van het terrein heeft mogelijk een positief effect op het leefgebied van de hazelworm.

**Nader onderzoek: hazelworm**

Om te kunnen bepalen of eventuele verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden door de voorgenomen ontwikkeling, is nader onderzoek naar het gebruik van het gebied door hazelworm nodig. Het aantonen van de aanwezigheid van de hazelworm kan plaatsvinden van juni – september. Het inventariseren van de hazelworm bestaat uit 4 bezoeken, waarbij reptielenplaten minimaal 1 maand voor de start van het onderzoek dienen te worden uitgelegd. Tussen het eerste en laatste bezoek dient tenminste 1 maand te zitten. De meeste ideale (weers)omstandigheden zijn afhankelijk van het type plaat dat wordt gebruikt. Aanvullend kunnen hout en stenen worden omgekeerd (soortinventarisatieprotocol NGB, 2017).

### 5.3 Periodes onderzoek

In onderstaande tabel worden de periodes waarbinnen de in paragraaf 5.2 voorgestelde onderzoeken moeten / kunnen plaatsvinden weergegeven.

Jaarrond beschermde nesten (buizerd)	<ul style="list-style-type: none"><li>• Maart - april</li></ul>
Jaarrond beschermde nesten (huismus)	<ul style="list-style-type: none"><li>• 10 maart – 20 juni</li></ul>
Vleermuizen	<ul style="list-style-type: none"><li>• April - oktober</li></ul>
Steenmarter	<ul style="list-style-type: none"><li>• Maart - augustus</li></ul>
Hazelworm	<ul style="list-style-type: none"><li>• Juni – september</li></ul>

## 6 Bronnen

**Creemers, R.C.M. en Delft, J.J.C.W. van (RAVON) (redactie), (2009).** *De Amfibieën en Reptielen van Nederland. Nederlandse Fauna Deel 9.* Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, European Invertebrate Survey – Nederland, Leiden.

**Kosten E., H., Limpens, H. Bouman & J. Reinhold, (2011).** *Vleermuisvriendelijk bouwen. Handreiking voor huiseigenaar, architect en beleidsmedewerker.* Zoogdiervereniging & Tauw.

**Limpens, H., Regelink, J., en Koelman, R., (2010).** *Vleermuizen en planologie.* Zoogdiervereniging, Arnhem.

**Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (2006).** *Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde planten en dieren.*

**Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, (2009).** *Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep.* Augustus 2009.

**Smeding, S., (2014).** *Ruimtelijk kader Landgoed Terheijl.* Antea Group.

**Zoogdiervereniging, (2018).** *De steenmarter (Martes foina).* Geraadpleegd op 21-11-2018 op <https://www.zoogdiervereniging.nl/de-steenmarter-martes-foina>

**Vlinderstichting, (2018).** *Gevlekte witsnuitlibel (Leucorrhinia pectoralis).* Geraadpleegd op 23-11-2018 op <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/overzicht-libellen/details-libel/gevlekte-witsnuitlibel>

**Vlinderstichting, (2018).** *Sierlijke witsnuitlibel (Leucorrhinia caudalis).* Geraadpleegd op 23-11-2018 op <https://www.vlinderstichting.nl/libellen/overzicht-libellen/details-libel/sierlijke-witsnuitlibel>

**RAVON, (2018).** *Hazelworm, Anguis fragilis.* Geraadpleegd op 23-11-2018 op <https://www.ravon.nl/Soorten/Soortinformatie/hazelworm>

**Overig:**

**NDFD:** [www.ndff.nl](http://www.ndff.nl)

**Globespotter:** [www.globespotter.nl](http://www.globespotter.nl)

## Bijlagen

## Bijlage 1: Wettelijk kader - Wet natuurbescherming

Een van de doelen van de Wnb is de bescherming van inheemse flora en fauna. Vanuit deze wet is bij ruimtelijke ingrepen de initiatiefnemer verplicht op de hoogte te zijn van de mogelijk voorkomende beschermde natuurwaarden binnen het projectgebied. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden toegebracht aan beschermde soorten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (het 'nee, tenzij' – principe). Bepaalde handelingen, waaronder ruimtelijke ingrepen, waarbij beschermde soorten in het geding zijn, zijn slechts bij uitzondering en onder voorwaarden mogelijk. Hieronder wordt uitgelegd welke verbodsbepalingen gelden, welke vrijstellingen er gelden en op welke gronden ontheffingen kunnen worden aangevraagd.

### Verbodsbepalingen soortbescherming

In de Wnb is soortbescherming opgedeeld in drie categorieën. Voor elke categorie gelden verschillende verbodsbepalingen die onder andere zijn vermeld in artikel 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wnb. In het tekstkader van deze Bijlage (zie volgende pagina) staan de artikelen uitgeschreven. Het gaat om de volgende drie categorieën:

- soorten van de Vogelrichtlijn;
- soorten van de Habitatrichtlijn, inclusief bijlage I en II uit Verdrag van Bern en bijlage I uit Verdrag van Bonn, met uitzondering van vogels;
- 'andere soorten' (onderdeel A 'fauna' en onderdeel B 'flora'), oftewel de Nationale soorten.

Voor soorten vallend onder bovenstaande beschermingsregimes geldt dat ze in principe niet (opzettelijk) gedood en verstoord mogen worden, ook verblijfplaatsen mogen niet vernietigd worden. Bij Vogelrichtlijnsoorten is opgenomen dat verstoring is toegestaan indien de verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende soort. Dit geldt echter niet voor Habitatrichtlijnsoorten, inclusief bijlage I en II Bern en bijlage I Bonn (zie Tabel A van deze Bijlage voor de vogelsoorten en Tabel B van deze bijlage voor een uiteenzetting van soorten niet zijnde vogels). Voor de 'andere soorten' geldt dat verstoring is toegestaan. Soorten die zijn opgenomen in bijlage A en B van de Wnb ('andere soorten') zijn opgenomen in tabel B en C van deze Bijlage.

## Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming artikel 3.1, 3.5 en 3.10

### **Artikel 3.1 Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn**

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

### **Artikel 3.5 Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn**

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, met uitzondering van de soorten, bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.

### **Artikel 3.10 Beschermingsregime andere soorten**

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
  - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
  - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
  - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
  - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
  - b. ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes, of begraafplaatsen;
  - c. ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
  - d. ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
  - e. in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw of bosbouw;
  - f. in het kader van bestendig beheer of onderhoud aan vaarwegen, watergangen, waterkeringen, waterstaatswerken, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen of bermen, of in het kader van natuurbeheer;
  - g. in het kader van bestendig beheer of onderhoud van de landschappelijke kwaliteiten van een bepaald gebied, of
  - h. in het algemeen belang.
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.



**Tabel A. Soorten die vallen onder artikel 3.5 (Habitatrichtlijn bijlage IV, Bern bijlage II, Bonn bijlage I).**

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
<b>Amfibieën</b>	boomkikker	<b>Zoogdieren</b> <i>landzoogdieren</i>	hamster
	geelbuikvuurpad		otter
	heikikker		bever
	kamsalamander		hazelmuis
	knoflookpad		lynx
	rugstreeppad		noordse woelmuis
	vroedmeesterpad		wilde kat
	poelkikker		wolf
<b>Dagvlinders</b>	moerasparelmoervlinder	<b>Zoogdieren</b> <i>vleermuizen</i>	baardvleermuis
	apollovlinder		bechsteins vleermuis
	boszandoog		bosvleermuis
	donker pimperlblauwtje		brandts vleermuis
	grote vuurvlinder		franjestaat
	pimperlblauwtje		gewone grootoorvleermuis
	tijmblauwtje		grijze grootoorvleermuis
	zilverstreephooibeestje		grote hoefijzerneus
<b>Haften</b>	oeveraas		grote rosse vleermuis
<b>Kevers</b>	brede geelrandwaterroofkever		ingekorven vleermuis
	gestreepte waterroofkever		kleine dwergvleermuis
	juchtleerkever		kleine hoefijzerneus
	vermiljoenkever		laatvlieger
<b>Libellen</b>	mercurwaterjuffer		meervleermuis
	bronslibel		mopsvleermuis
	gaffellibel		noordse vleermuis
	gevlekte witsnuitlibel		rosse vleermuis
	groene glazenmaker		ruige dwergvleermuis
	noordse winterjuffer		tweekleurige vleermuis
	oostelijke witsnuitlibel		vale vleermuis
	rivierrombout		watervleermuis
	sierlijke witsnuitlibel		gewone dwergvleermuis
<b>Nachtvlinders</b>	teunisbloempijlstaart		walrus
<b>Reptielen</b>	Dikkopschildpad, kemp's zee-schildpad, lederschildpad, soepschildpad		Bultrug, gewone vinvis
	gladde slang		bruinvis dwergpotvis
	muurhagedis		gestreepte dolfijn
	zandhagedis		gewone dolfijn
<b>Sporenplanten</b>	geel schorpioenmos		gewone spitsdolfijn
	tonghaarmuts	grijze dolfijn	
	kleine vlotvaren	kleine zwaardwalvis	
<b>Vissen</b>	steur	narwal	
	houting	orka	
<b>Weekdieren</b>	bataafse stroommossel	tuimelaar	
	platte schijfhoren	witflankdolfijn, witsnuitdolfijn	
<b>Zaadplanten</b>	liggende raket	noordse vinvis, potvis	
	drijvende waterweegbree	butskop	
	Groenknolorchis, zomerschroeforchis	dwergvinvis	
	kruijpend moerasscherm	griend, witte dolfijn	
		spitsdolfijn van gray	

Tabel B. "Overige Soorten" onderdeel A behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a.

Soortgroep	Nederlandse naam	Soortgroep	Nederlandse naam
Amfibieën	Alpenwatersalamander	Vissen	Beekdonderpad
	Bruine kikker*		Beekprik
	Gewone pad*		Elrits
	Kleine watersalamander*		Europese rivierkreeft
	Meerkikker*		Gestippelde alver
	Middelste groene kikker*		Grote modderkruiper
	Vinpootsalamander		Kwabaal
	Vuursalamander		
Dagvlinders	Aardbeivlinder	Zoogdieren	Aardmuis*
	Bosparelmoervlinder		Boommarter
	Bruin dikkopje		Bosmuis*
	Bruine eikenpage		Bunzing**
	Donker pimpernelblauwtje		Damhert
	Duinparelmoervlinder		Das
	Gentiaanblauwtje		Dwergmuis*
	Grote parelmoervlinder		Dwergspitsmuis*
	Grote vos		Edelhert
	Grote vuurvlinder		Eekhoorn
	Grote weerschijnvlinder		Egel*
	Iepenpage		Eikelmuis
	Kleine heivlinder		Gewone bosspitsmuis*
	Kleine ijsvogelvlinder		Gewone zeehond
	Kommavlinder		Grote bosmuis
	Pimpernelblauwtje		Grijze zeehond
	Sleedoorpage		Haas*
	Spiegeldikkopje		Hermelijn**
	Veenbesblauwtje		Huisspitsmuis*
	Veenbesparelmoervlinder		Konijn*
Veenhooibeestje	Molmuis		
Veldparelmoervlinder	Ondergrondse woelmuis*		
Zilveren maan	Ree*		
Reptielen	Adder	Rosse woelmuis*	
	Hazelworm	Steenmarter	
	Levendbarende hagedis	Tweekleurige bosspitsmuis*	
Libellen	Ringslang	Veldmuis*	
	Beekkrombout	Veldspitsmuis*	
	Bosbeekjuffer	Vos*	
	Donkere waterjuffer	Waterspitsmuis	
	Gevlekte glanslibel	Wezel**	
	Gewone bronlibel	Wild zwijn	
	Hoogveenglanslibel	Woelrat*	
	Kempense heidelibel	Vliegend hert	
Speerwaterjuffer			
		Kevers	

Soorten met een asterisk (\*) zijn opgenomen in provinciale vrijstellingen. Soorten met een dubbele asterisk (\*\*) zijn in alle provincies, behalve Noord-Holland en Noord-Brabant, vrijgesteld. In Limburg is daarnaast de molmuis vrijgesteld, in Friesland de steenmarter en in Noord-Brabant het wild zwijn. Voor Limburg geldt dat in bepaalde perioden van het jaar de hazelworm, levendbarende hagedis, steenmarter en de eekhoorn vrijgesteld zijn.

Tabel C. "Overige Soorten" onderdeel B behorend bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c.

Soortgroep	Nederlandse naam	Nederlandse naam	Nederlandse naam
Planten	Akkerboterbloem	Groensteel	Roggelelie
	Akkerdoornzaad	Groot spiegelklokje	Rood peperboompje
	Akkerogentroost	Grote bosaardbei	Rozenkransje
	Beklierde ogentroost	Grote leeuwenklauw	Ruw pazelzaad
	Berggamander	Honingorchis	Scherpkruid
	Bergnachtorchis	Kalkboterbloem	Schubvaren
	Blaasvaren	Kalketrip	Schubzegge
	Blaauw guichelheil	Karhuizeranjer	Smalle raai
	Bokkenorchis	Karwijselie	Spits havikskruid
	Bosboterbloem	Kleine ereprijs	Steenbraam
	Bosdravik	Kleine Schorseneer	Stijve wolfsmelk
	Brave hendrik	Kleine wolfsmelk	Stofzaad
	Brede wolfsmelk	Kluwenklokje	Tengere distel
	Breed wollegras	Knollathyrus	Tengere veldmuur
	Bruinrode wespenorchis	Knolspirea	Trosgamander
	Dennenorchis	Korensla	Veenbloembies
	Dreps	Kranskarwij	Vliegenorchis
	Echte gamander	Kruiptijm	Vroege ereprijs
	Franjegtiaan	Lange zonedauw	Wilde averuit
	Geelgroene wespenorchis	Liggende ereprijs	Wilde ridderspoor
	Geplooid vrouwenmantel	Moerasgamander	Wilde weit
	Getande veldsla	Muurbloem	Wolfskers
	Gevlekt zonneroosje	Naakte lathyrus	Zandwolfsmelk
	Glad biggenkruid	Naaldenkervel	Zinkviooltje
	Gladde zegge	Pijlscheefkalk	Zweedse kornoelje
	Groene nachtorchis		

## Zorgplicht

In de Wet natuurbescherming is in artikel 1.11 de zorgplicht opgenomen. In het tekstkader hieronder staat het wetsartikel uitgeschreven.

### Artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

De zorgplicht houdt in dat planten en dieren niet onnodig vernield/gedood of verstoord mogen worden. Dit betekent dat handelingen (of het nalaten hiervan) waarvan men weet, of redelijkerwijs kan vermoeden, dat ze nadelig zijn voor planten en/of dieren niet mogen worden uitgevoerd. Wanneer dergelijke handelingen toch uitgevoerd moeten worden, moeten maatregelen, voor zover dit in redelijkheid kan, worden genomen om de nadelige gevolgen te voorkomen of zoveel mogelijk te beperken. Er dient bijvoorbeeld zo gewerkt te worden dat dieren kunnen ontsnappen en het kan nodig zijn om soorten te verplaatsen (bijvoorbeeld planten en amfibieën). Deze algemene zorgplicht geldt voor elke soort en elk individu in Nederland.

## Vrijstellingen

Onder bepaalde voorwaarden geldt een algemene vrijstelling of een ontheffingsplicht van de verbodsbepalingen in de Wnb. Welke voorwaarden verbonden zijn aan de vrijstelling of ontheffing hangt af van de dier- of plantensoorten die voorkomen in het onderzoeksgebied en de provincie waarin de activiteit plaatsvindt. Hiertoe worden verschillende beschermingsregimes onderscheiden.

### Provinciale Vrijstelling Nationale soorten ('andere soorten').

Met betrekking tot de 'andere soorten' zijn per provincie beleidsregels opgesteld waarin voor een deel van deze soorten vrijstelling is verleend. Het Rijk heeft ook een vrijstelling gemaakt voor projecten die vallen onder hun bevoegdheid (projecten van nationaal belang). Zoals ook te herleiden is uit de tabel (tabellen A en B), hangt het per provincie af welke soort is vrijgesteld van de verbodsbepalingen in artikel 3.10, ook de grond waarvoor een vrijstelling geldt kan ook variëren tussen provincies.

Indien de Nationale soorten niet zijn vrijgesteld en daarmee het voornemen de gestelde verboden in artikel 3.10 overtreedt, dient een ontheffing aangevraagd te worden bij de provincie waarin het voornemen plaatsvindt.

## Ontheffingen

Indien een soort niet onder een vrijstelling valt of niet gewerkt kan worden volgens een gedragscode, dient er een ontheffing te worden aangevraagd. Deze moet ingediend worden bij het bevoegd gezag. Dit is de provincie waarin de activiteit plaatsvindt.

Een ontheffingsaanvraag wordt getoetst aan drie criteria:

1. Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
2. De activiteit leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding; en
3. Er is sprake van een in de wet genoemd belang.

In tabel E worden de belangen waaronder een ontheffing kan worden aangevraagd, opgesomd. Let daarbij op dat er voor Nationale soorten ('andere soorten') meer ontheffingsgronden beschikbaar zijn dan voor de beschermde soorten onder artikel 3.1 en 3.5. Indien de activiteit bestaat uit een ruimtelijke inrichting of ontwikkeling zou alleen een ontheffing afgegeven kunnen worden voor Nationale soorten. Mochten desondanks soorten uit de Vogel- en/of Habitatrichtlijn, Bern en Bonn voorkomen bij ruimtelijke ontwikkelingen, dan kunnen mitigerende maatregelen worden opgesteld. Er kan dan voor de zekerheid een ontheffing worden aangevraagd om de mitigerende maatregelen goed te keuren.

**Tabel D. Ontheffingsgronden waarop een ontheffing verleend mag worden per categorie (artikel 3.1, 3.5 en 3.10).**

Ontheffingsgronden		Artikel 3.1	Artikel 3.5	Artikel 3.10
		Soorten van de Vogelrichtlijn	Soorten van de Habitatrichtlijn, Bonn & Bern	Andere soorten
1	Er bestaat geen andere bevredigende oplossing	X	X	X
2	Leiden niet tot verslechtering van de staat van instandhouding	X	X	X
3	Opsomming van: volksgezondheid en openbare veiligheid	X	X	X
	veiligheid van luchtverkeer	X	Nee	X
	ter voorkoming van schade aan gewassen, vee, bossen, visserij	X	X	X
	ter bescherming van Flora en Fauna	X	X	X
	voor onderzoek, onderwijs, uitzetten en herinvoeren van soorten / teelt	X	X	X
	dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van sociale of economische aard en met inbegrip van voor milieuwezenlijke gunstige effecten	Nee	X	X
	ruimtelijke inrichting of ontwikkeling	Nee	Nee	X
schade en overlast, ter beperking omvang populatie, ter bestrijding van lijden en ziekte, bestendig beheer en onderhoud, algemeen belang	Nee	Nee	3.10 2a-g	

## Procedure ontheffingsaanvraag

Voor Nationale soorten ('andere soorten') welke zijn opgenomen in de provinciale vrijstellingen geldt een vrijstelling. Dit betekent dat u geen ontheffing van de Wet natuurbescherming hoeft aan te vragen, maar u wel de zorgplicht moet nakomen. Voor Nationale soorten die niet zijn vrijgesteld, dient u een ontheffing beschermde soorten aan te vragen of te werken conform een gedragscode.

Voor soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Conventie van Bern en Conventie van Bonn geldt dat als u kunt werken volgens een goedgekeurde gedragscode er een vrijstelling geldt. U hoeft geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen, maar u moet uw activiteiten aantoonbaar uitvoeren zoals in de gedragscode staat. Tevens blijft de zorgplicht gelden. Indien u niet kunt werken volgens een gedragscode, maar u kunt maatregelen nemen om de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats te garanderen (zogenoemde mitigerende maatregelen), dan hoeft u ook geen ontheffing beschermde soorten aan te vragen. Wilt u zeker weten of uw mitigerende maatregelen voldoende zijn, en er inderdaad geen ontheffing nodig is? Vraag dan een ontheffing aan om uw maatregelen goed te keuren.

Indien u geen mitigerende maatregelen kunt nemen, dan dient een ontheffing te worden aangevraagd bij het bevoegd gezag. Voor de ontheffingsaanvraag is het noodzakelijk te weten welke soorten aanwezig zijn, zodat gerichte mitigerende maatregelen kunnen worden getroffen. Het bevoegd gezag zal, indien het akkoord is met het aangeleverde stappenplan waarin de aanpak voor mitigatie beschreven wordt, een zogenoemde 'verklaring van geen bedenkingen' (vvgb) afgeven. Daarmee zegt zij in feite dat een ontheffing niet noodzakelijk is wanneer men zich bij de uitvoering houdt aan het opgestelde stappenplan.

### Overgangsrecht

In het Besluit natuurbescherming is opgenomen dat de ontheffingen afgegeven onder het oude recht, gelden als ontheffingen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften, beperkingen en voorwaarden gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Op het tijdstip van inwerkingtreding van de Wnb zullen de onafgeronde ontheffing aanvragen, ingediend vóór inwerkingtreding, conform de nieuwe wet worden behandeld. Ontheffing aanvragen van voor de inwerkingtreding zullen worden afgehandeld door RVO. Aanvragen die later ingediend worden zullen afgehandeld worden door de provincies (of het Rijk).

De gedragscodes worden verlengd tot het moment van in werking treden van de Wet natuurbescherming en de nieuwe gedragscodes definitief zijn goedgekeurd.

## Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De nieuwe naam voor de ecologische hoofdstructuur (EHS), het natuurnetwerk Nederland (NNN). De term EHS werd in 1990 geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan (NBP) van het toenmalige ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). In 2013 is het natuurbeleid gedecentraliseerd naar de provincies. In hetzelfde jaar hebben de twaalf provincies met de staatssecretaris van het ministerie van EZ definitieve afspraken gemaakt in het Natuurpact. In 2014 werd de term 'EHS' vervangen door 'NNN'.

Dit beleid blijkt noodzakelijk te zijn doordat de Nederlandse natuur steeds meer onder druk staat, bijvoorbeeld door huizenbouw, aanleg van wegen en industrie. Toch leeft bij veel Nederlanders de wens om natuurgebieden in de buurt te hebben. Natuur geeft rust en biedt ruimte voor recreatie.

De overheid heeft daarom extra geld uitgetrokken om de Nederlandse natuur te beschermen en verder te ontwikkelen. Door nieuwe natuur te ontwikkelen, kunnen natuurgebieden met elkaar worden verbonden. Zo kunnen planten zich over verschillende natuurgebieden verspreiden en dieren van het ene naar het andere gebied gaan. Het totaal van al deze gebieden en de verbindingen ertussen vormt het natuurnetwerk Nederland (NNN).

Het NNN is een netwerk van gebieden in Nederland waar de natuur voorrang heeft. Het netwerk helpt voorkomen dat planten en dieren in geïsoleerde gebieden uitsterven en dat natuurgebieden hun waarde verliezen. Het NNN kan worden gezien als de ruggengraat van de Nederlandse natuur. Het NNN bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten, natuurontwikkelingsgebieden en zogenaamde robuuste verbindingen;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer (beheergebieden);
- grote wateren (zoals de kustzone van de Noordzee, het IJsselmeer en de Waddenzee).

Het NNN is een plan in uitvoering. De doelstelling van het Natuurpact is om 80.000 hectare nieuwe natuur in te richten vóór 2027.

## Natura 2000-gebieden

In de Wnb zijn bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. De Europese richtlijnen verplichten de lidstaten gebieden aan te wijzen met speciale beschermingszones (de Natura 2000-gebieden). Het doel hiervan is om de aangewezen habitattypes en habitats van soorten in een gunstige staat van instandhouding te behouden of te herstellen.

De lidstaten moeten maatregelen treffen om de kwaliteit van deze habitats en habitats van soorten niet te laten verslechteren of te voorkomen dat er geen storende factoren optreden voor de soorten waarvoor de zones zijn aangewezen.

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur, geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen de provincies de vergunningen, maar soms doet het Ministerie van Economische Zaken dit.

## Bestaand gebruik

Voor handelingen die op 31 maart 2010 bekend waren bij het gevoegd gezag en die sinds deze datum niet meer in betekenende mate zijn gewijzigd is het niet meer noodzakelijk om een vergunning aan te vragen. Deze datum kan van een later tijdstip zijn indien een Natura 2000-gebied na 31 maart 2010 is aangewezen als beschermd gebied. Zie ook artikel 2.9 lid 2.

## Overgangsrecht

In de Wnb (artikel 9.4) is opgenomen dat de vergunningen afgegeven onder het oude recht, gelden als vergunningen onder de Wet natuurbescherming. Daarbij blijven dezelfde voorschriften gelden. Dit geldt eveneens voor omgevingsvergunningen en vvgb's.

Beschermde Natuurmonumenten hebben vanaf inwerkingtreding van de Wnb niet langer een beschermde status. Daardoor zijn deze gebieden alleen nog ruimtelijk beschermd (Barro, bestemmingsplannen).

Het volgende schema toont de vergunningprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet. Een Voortoets geeft aan of er wel of geen (negatieve) negatieve effecten zijn te verwachten. Zijn er geen negatieve effecten te verwachten, dan hoeft er geen vergunning beschermde gebieden aangevraagd te worden. Indien er kans is op negatieve effecten, kan een habitattoet een verdiepingsslag geven om aan te tonen hoe groot deze negatieve effecten zijn. Mocht er kans zijn op significant negatieve effecten, is het mogelijk om een ADC-toets uit te voeren. Wordt er voldaan aan de eisen, dan kan er een vergunning worden afgegeven met voorschriften en beperkingen.



## VOORTOETS

**INVENTARISATIE VOORTOETS:** De voortoets is niet verplicht maar wel verstandig om uit te voeren. Alle fasen VT1 t/m VT4 kunnen onderdeel zijn van de voortoets. Het kan ook zijn dat al na fase VT1 de effecten bekend zijn. Het bevoegd gezag moet die conclusie trekken.



**Nee, zeker geen negatief effect** op soorten, habitats van soorten of habititypen

**Geen vergunning nodig** Is of wordt er wel een aanvraag gedaan dan wordt er een besluit tot afwijzing genomen door het bevoegd gezag

Oordeel bevoegd gezag

**Kans op negatief effect** (=verslechtering) maar zeker niet significant

**Kans op significant negatief effect** (=significante verslechtering of significante verstoring) op soort/ habitat van soort of habititype(n)

## HABITATTOETS

**Verslechteringstoets**

Fase effectenanalyse project sec, mitigatie moet worden meegenomen  
 Verdiepingsslag Voortoets

**Passende beoordeling**

Fase effectenanalyse Project + Cumulatie + Mitigatie  
 Verdiepingsslag Voortoets

Oordeel bevoegd gezag: **Kans op (niet significant) negatief effect?**

nee

**Vergunning wordt verleend**

nee

Oordeel bevoegd gezag: **Kans op (niet significant) negatief effect?**

**Vergunningverlening onder voorschriften en/of beperkingen**

ja

Oordeel bevoegd gezag: **Kans op (niet significant) negatief effect aanvaardbaar?**

ja  
 maar zeker niet significant

nee

**Weigering vergunning**

ja  
 en mogelijk significant negatief effect

## ADC-TOETS

ADC-toets

Fase: Alternatieven analyse

Fase: Belangen analyse

Fase: Compensatie analyse

Oordeel bevoegd gezag

Voldoet aan ADC criteria

**Vergunningverlening onder voorschriften en/of beperkingen**

Voldoet niet aan ADC criteria

**Weigering vergunning**

---

## Over Antea Group

Van stad tot land, van water tot lucht; de adviseurs en ingenieurs van Antea Group dragen in Nederland sinds jaar en dag bij aan onze leefomgeving. We ontwerpen bruggen en wegen, realiseren woonwijken en waterwerken. Maar we zijn ook betrokken bij thema's zoals milieu, veiligheid, assetmanagement en energie. Onder de naam Oranjewoud groeiden we uit tot een allround en onafhankelijk partner voor bedrijfsleven en overheden. Als Antea Group zetten we deze expertise ook mondiaal in. Door hoogwaardige kennis te combineren met een pragmatische aanpak maken we oplossingen haalbaar én uitvoerbaar. Doelgericht, met oog voor duurzaamheid. Op deze manier anticiperen we op de vragen van vandaag en de oplossingen van de toekomst. Al meer dan 60 jaar.

---

## Contactgegevens

Zutphenseweg 31D  
7418 AH DEVENTER  
Postbus 321  
7400 AH DEVENTER  
T. 06-22990312  
E. [stephan.hammink@anteagroup.com](mailto:stephan.hammink@anteagroup.com)

**[www.anteagroup.nl](http://www.anteagroup.nl)**

### Copyright © 2017

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteurs.